

ORCID ID: 0000-0001-8898-5120

Кравченко П.А.

РЕКОНСТРУКЦІЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ СТАРОДАВНЬОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕТНОСУ У I ТИС. ДО. Н.Е.

Рецензія на кн.: Мешков В.М. Генезис древнееврейского Духа в I тысячелетии до Новой эры (опыт экзистенциально-го научно-религиозного анализа Ветхого Завета). Полтава: Астрыя, 2022. 388 с. SBN 978-617-7915-61-3

У книгах Старого Заповіту єврейський народ розглядається переважно у якості засобу служіння всемогутньому Богу, що суттєво спрощувало складне і багатотрудне життя давніх євреїв. У своїй монографії В. Мешков в ході реконструкції розвитку давньоєврейського етносу у I тис. до н. е. дослідив невідомі сторінки життя давніх євреїв.

Метою науково релігійного дослідження книг Старого Заповіту є вивчення формування і розвитку давньоєврейської ментальності, релігійних і духовних устремлінь єврейського народу у I тис. до н. е.

Попередньо В. Мешков визначив своєрідність книг Старого Заповіту як писемних джерел, їх підвищений інтерес до містичних подій у єврейській історії, а також їх суттєву неповноту у описах життєвого буття давніх євреїв. В ході дослідження В. Мешков використовував розроблений їм метод екзистенційного науково релігійного аналізу.

Книги Старого Заповіту складають емпіричний базис знань про давньоєврейську культуру, у якому записана історія єврейського народу на протязі більш тисячі років. Книги Вихід, Левіт, Числа, Повторення Закону, Ісуса Навина, Суддів, Царств, Паралипоменон є носіями архаїчної ментальності єврейського народу першої половини I тис. до н.е. Книги пророків завершають цей тривалий період давньоєврейської історії. У більшій частині книг Старого Заповіту розповідається про давньоєврейську історію, в яких мають місце описи містичних подій, одкровень, пророцьких бачень та ін.

«П'ятикнижжя Мойсееве» складається з найбільш давніх писемних джерел, які перетерпіли редагування в ході їх об'єднання у єдине ціле. Священний комплекс утворив великий книжник Ездра, який достатньо активно їх редагував, походючи з власного розуміння давньоєврейського релігійного вчення. Головне значення у ментальності давніх іудеїв мав вихід євреїв з єгипетського полону.

Щоб показати своєрідність єврейської міфології кінця II – початку I тис. до н.е., В. Мешков провів порівняний аналіз її з фінікійською і єгипетською міфологіями. Фінікійська релігія мала більш розвинуту теологію і забезпечувала всебічні стосунки фінікійців з богами, тому високомірні заяви іудаїстів відносно фінікійської міфології не мають достатніх підстав. Серед усіх міфологій того часу єгипетська релігія була найбільш розвинутою, вплив якої спостерігається на релігійні погляди євреїв.

У «П'ятикнижжі Мойсеевому» відносини єврейського народу до Бога базувалися на жадливому страху перед Його абсолютною могутністю, Який не вимагав від євреїв морального і духовного розвитку. Йому потрібна була тільки їх покірність і презирливе відношення до іноземних богів.

Правління царя Давида сприяло формуванню і розвитку могутньої Ізраїльської держави, яка забезпечила соціально-економічне благополуччя єврейському народу. Але релігійного і духовного розвитку у єврейській культурі у роки його правління не відбувалося. За сорок років правління цар Соломон досяг великих успіхів у соціально-економічному і культурному житті давніх євреїв. Але його смерть наприкінці X ст. до н.е. привела до розколу єдиної держави на два царства Іудею і Ізраїль, що мало наслідком руйнування єдиного єврейського етносу на іудеїв (2 коліна ізр.) і ізраїльтян (10 колін).

Книги Царств і Книги пророків описують події єврейської історії VIII – VII ст. до н.е. суттєво по іншому. Книги Царств написані з позиції іудейської ментальності, для якої головним було дотримуватись застарілого Закону Мойсея, бути покірним могутньому Богу, який поставав царем-деспотом, і відокремитись від інших народів і культур. Книги пророків виражають ментальність ізраїльської частини єврейського етносу. У цих книгах Бог предстает носієм досконалого розуму, доброчесності, милосердя і любові, Який сприяє моральному розвитку давніх євреїв.

У V – II ст. до н.е. у ізраїльській складовій єврейського етносу відбувались бурхливі процеси духовно-морального розвитку, які знайшли відображення у книгах Еклезіяста, Приповістей і Притч царя Соломона і Приповістей Ісуса, сина Сірахова. Науково релігійний ана-

ліз цих книг показав, що ізраїльська частина єврейського етносу, яка складала більшість єврейського народу, розвивалася у руслі інтеграційних елліністичних процесів Середземномор'я, значно поглиблюючи свої релігійні вірування. В той час іудеї, які всіляко намагались дотримуватись архаїчних вірувань часів Мойсея, практично духовно і морально не розвивались. Автори книг Ездри, Неемії, Маккавейських віщали з суворих іудаїстських позицій і називали іудеїв «всім народом».

За роки правління царю Іроду Великому вдалося об'єднати єврейський народ у єдиній Ізраїльській державі і досягти значного її соціально-економічного і культурного розвитку.

У подальшій історії єврейського народу іудейська його складова зберігала давньоєврейські традиції іудаїстського Духу, в той час як ізраїльська складова проявила могутні творчі здібності єврейського народу переважно у європейських державах, США і Росії. Ізраїльтяни активно і плідно працювали на розвиток цих культур у самих значних областях науки, інженерних технологій, музиці, філософії, літератури і мистецтві. Вклад ізраїльтян в часи СРСР у розвиток могутньої радянської науки, філософії, літератури і мистецтва важко переоцінити. Коли виникла держава Ізраїль, євреї-ізраїльтяни перетворили її на розвинуту країну.